

İNFEKSİYON HASTALIKLARINDA DERGİCİLİK

Hamdi AKAN

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Hematoloji Bilim Dalı, Tıp Eğitimi ve Bilişim Anabilim Dalı, ANKARA
hamdiakan@ttnet.net.tr

ÖZET

Gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında tıp dergilerinin sayısındaki hızlı artış, bu dergilerde yer alan içeriğe ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Bu sorunu gidermek için Tıp Dizinleri geliştirilmiştir. İlk dizin 1879 yılında Index Medicus adı ile başlatılmıştır. Bu dizin daha sonra Internet üzerinde çok geniş bir içerikle kullanıma sokulmuştur. İnfeksiyon dergileri de gerek yurtiçi, gerekse yurtdışında bu dizinlerde dergi sayısı ve makale sayısı ile önemli bir yer tutmaktadır. Bu yazıda yurt içi ve yurt dışında infeksiyon hastalıkları ve ilgili alanlarda yayınlanan dergilerin genel incelemesi yapılmıştır.

Anahtar sözcükler: *infeksiyon, PubMed, Türk Medline, Türk Tıp Dizini*

SUMMARY

Medical Journals in Infectious Disease

The great increase in the number of both national and international medical journals make it very hard to access the content of these journals. Medical indexes are developed to solve this problem. The first index "Index Medicus" started in 1879. Later on this index was expanded and made accessible to the medical community on Internet under the name of PubMed. Journals on infection have an important place in national and international indexes. This manuscript evaluates the infection and related journals and their content.

Keywords: *infection, PubMed, Turk Medical Index, Turk Medline*

Tıp dergiciliğinin tarihi 18. yüzyıla kadar iner. 1879'da tıp dergilerinin sayılarındaki artış o döneme göre o kadar yoğun hale gelmiştir ki bir cerrah olan Dr John Shaw Billings, tıp dergilerini yazar adları ve konularına göre dizmiştir⁽¹⁾. Oluşturulan bu dizin "Index Medicus" adını alacak ve halen 4600'den fazla dergiyi, 14 milyonun üzerinde makaleyi kapsayan dev bir veri tabanı olan "Medline" haline gelecektir. Bu dizinde infeksiyon ile ilgili en eskiye giden yazı 1949'a ait ise de, tıp literatüründe infeksiyon ile ilgili konuların belirmesi çok erken dönemde olmuştur. Örneğin Buffalo Medical Journal'da "infection" anahtar kelimesi ile yapılan bir taramada, 1845 yılında epidemik erisipel başlıklı bir yazıya rastlamak olasıdır⁽²⁾ (Tablo 1).

Tablo 1: *Buffalo Medical Journal'da yayınlanan infeksiyon makaleleri (<http://libweb.lib.buffalo.edu>).*

Author. House J
Title. Epidemic Erysipelas
Buffalo Medical Journal. 1(7):154-155, 1845.
Author. Lothrop T
Title. Antisepsis in Midwifery
Buffalo Medical Journal. 19(2):41-51, 1879
Author. Wende E
Title. Care of the Person in Relation to Cholera
Buffalo Medical Journal. 32(3):178-179, 1892
Author. Rochester T
Title. Clinical Remarks on Diphtheria and on Lead Colic
Buffalo Medical Journal. 10(4):124-127, 1870

Günümüzde tıp dizinleri çok gelişmiş ve genişlemiştir. Medline artık Internet üzerinde yalnız tıp değil dış hekimliği, veterinerlik, hemşirelik gibi kaynaklar da eklenerek "PubMed" adında dev bir kaynak adını almıştır (<http://www.pubmed>).

net)⁽⁶⁾. Halen 4600 dergi ve 14 milyon üzerinde yazı içeren bu kaynakta, enfeksiyon hastalığı ile ilgili bilgiler geniş bir yer kaplamaktadır. PubMed’de “infection” “infectious” ve “microbiology” anahtar kelimeleri ile yapılan tarama, toplam 1,044,610 kaynak göstermektedir. Bu taramayı sınırlandırıp yalnızca “core journal” denen impakt faktörü yüksek dergilerle sınırlandırırsak toplam 137,976 kaynak olduğunu görebiliriz. Yine bu taramayı “old medline” adı verilen ve 1966 yılından önce yayınlanan dergilerle sınırlandırırsak kaynak sayısı 30,982 olmaktadır.

İnfeksiyonlarla ilgili yazıların son yıllarda dağılımı aşağıdaki gibidir:

Yıl	Sayı
2001-2002	55657
2002-2003	57236
2003-2004	59692
2004-2005	45051

PubMed’de yer alan dergileri incelersek enfeksiyon hastalıkları ve mikrobiyoloji ile ilgili dergi sayısının toplam 173 olduğunu görebiliriz. Türkiye’de yayınlanıp, Index Medicus’a kabul edilen dergi sayısı son yıllara kadar çok sınırlı idi. Ancak artık Index Medicus’a kabul edilen Türk dergileri sayısında hızlı bir artış vardır. Bu dergiler toplam 15 tane olup, enfeksiyonla ilgili olup Index Medicus’ta dizinlenen dergi yalnız “Mikrobiyoloji Bülteni”dir.

On-line dergiler

Son yıllarda bilişim teknolojilerinde gelişme ve internet kullanımının yaygınlaşması sonucu pek çok dergi on-line olmuş yani internet üzerinde yayınlanmaya başlamıştır. Bazı dergiler ise yalnız internette yer almaktadır. Bu tip dergilerin sayısının giderek artmaya başlaması nedeni ile PubMed bu dergileri belirli kurallar çerçevesinde dizinlemeye başlamıştır. Bu hizmete PubMed Central (<http://www.pubmedcentral.nih.gov/>) adı verilmektedir⁽⁷⁾. PubMed Central’da yer alan enfeksiyonla ilgili dergiler şunlardır:

- Annals of Clinical Microbiology and Antimicrobials
- Antimicrobial Agents and Chemotherapy
- Applied Microbiology
- Bacteriological Reviews
- BMC Infectious Diseases
- Clinical Microbiology Reviews
- Infection and Immunity
- Microbial Cell Factories
- Microbiology and Molecular Biology Reviews
- Microbiological Reviews
- Virology Journal

Bu dergiler içerisinde bir tanesi bizim açımızdan özellik taşımaktadır. Annals of Clinical Microbiology and Antimicrobials 2002 yılı Ağustos ayında yayına başlamıştır. Web’den ücretsiz ulaşılan dergi www.ann-clinmicrob.com adresinde yayınlanmaktadır. Bu derginin özelliği editörünün Türk olması (Prof.Dr. Hakan Leblebicioğlu) ve editörler grubundaki 9 kişiden dördünün Türkiye’den olmasıdır⁽⁴⁾.

Şüphesiz ki bir derginin okunulurluğunu belirleyen en önemli faktörler arasında o dergide yayınlanan yazıların diğer araştırmacılar tarafından kullanılmasıdır. Bir makalede, başka bir yazının referans olarak gösterilmesine “sitasyon-atıf” denir. Bir derginin sitasyon miktarını formüle etmek ve rakamsal bir değer elde etmek istersek, o zaman “impakt faktörü”nü kullanmamız gerekir⁽⁹⁾. Bu faktörün hesaplanmasında kullanılan formül: “bir dergide 2 yıl içinde yayınlanan makalelere bir yıl sonra yapılan tüm sitasyon sayısı/o dergide o 2 yıl içerisinde yayınlanan toplam makale”dir.

Tüm bu hesaplamalar ve alıntıların izlenmesi ABD’de bir özel şirket tarafından yapılmakta ve SCI-Scientific Citation Index adı ile internette www.isinet.com adresinde yayınlanmaktadır⁽⁸⁾. Bu hizmet paralı bir hizmettir. İnfeksiyon ve ilgili dergilerin impakt faktörü açısından sıralamasına bakılırsa, bu ve diğer tüm kategorilerde Nature ve Science dergilerinin ilk 2 sırayı paylaştığı görülür. Örneğin 1992-2002 tarihleri arasında Nature dergisinde mikrobiyoloji ve enfeksiyonu ilgilendiren 186 yazı yayınlanmış ve her bir yazı 125 kere site edilmiştir.

SCI’nin daha geniş kapsamlı dizini olan SCI Expanded’ın dizinlediği dergi sayılarına bakılırsa, enfeksiyon anahtar kelimesi kullanılıncaya toplam 47, mikrobiyoloji anahtar kelimesi kullanılıncaya toplam 93 dergi gözükmektedir. Bu dergilerin impakt faktörüne göre sıralaması tablo 2 ve 3’de gösterilmiştir.

Tablo 2: İnfeksiyon dergilerinin impakt faktörüne göre 2001 yılı sınıflandırılması.

Sıra	Dergi	İmpakt faktörü
1	Antiviral Therapy	6.875
2	AIDS	5.933
3	Journal of Infectious Diseases	5.012
4	Emerging Infectious Diseases	4.476
5	Infection and Immunity	3.844
6	Journal of Acquired Immun Deficiency Syndromes	3.361
7	AIDS Research and Human Retroviruses	3.249
8	Clinical Infectious Diseases	3.021
9	Journal of Antimicrobial Chemotherapy	2.729
10	Microbial Drug Resistance	2.723

Türkiye’de enfeksiyon dergiciliği

Türkiye’de ilk tıp dergisi olan “Vekayi-i Tıbbiye” 1849 yılında yayınlanmıştır. 1912 yılında çıkan "İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası” ise yayını devam eden en eski akademik dergidir⁽⁵⁾. 1994 yılında yapılan bir araştırmada ülkemizde son 65 yılda 443 tıp dergisinin yayınlandığı belirtilmiştir⁽³⁾.

Tablo 3: 2002 yılında mikrobiyoloji dergilerinin impekt faktörüne göre sıralanması.

Sıra	Dergi	İmpakt faktörü
1	Microbiology and Molecular Biology Reviews	15.69
2	Annual Review of Microbiology	13.98
3	Clinical Microbiology Reviews	10.32
4	FEMS Microbiology Reviews	9.60
5	Trends in Microbiology	6.67
6	Current Opinion in Microbiology	6.43
7	Molecular Microbiology	5.83
8	Advances in Microbial Physiology	5.52
9	Cellular Microbiology	4.90
10	Clinical Infectious Diseases	4.75

Bunların 192'si (% 43) ilk 20 yılda (1974-1994), 144' ü (% 33) ise son 10 yılda (1989-1994) yayınlanmaya başlamıştır. Kayar'ın çalışmasının yapıldığı 1994 yılında ise halen yayınlanmakta olan 187 dergi saptanmıştır⁽³⁾.

Türkiye'de son yıllara kadar Türk dergi dizinleri oluşturma çabaları çok sınırlı girişimler şeklinde kalmıştı. Ancak TÜBİTAK'a bağlı ULAKBİM altında Türkiye'de yayınlanan dergilerin dizinlenme çabaları sonucu Türk Tıp Dizini oluşmuştur⁽¹¹⁾. Bu dizinde uygulanan kurallar nedeni ile dizine alınan dergilerin sayısı yalnız 27 tane dir. Bunlara bakıldığı zaman enfeksiyon ile ilgili dergiler şöyle sıralanabilir:

1. Tüberküloz ve Toraks
2. Türkiye Parazitoloji Dergisi.

Türkiye'de yapılan başka bir dizin ise özel bir kuruluş tarafından oluşturulan " Türk Medline"dır⁽¹⁰⁾. Bu dizinde ise halen 176 adet dergi vardır. Dergi sayısının bu kadar çok olmasının nedeni bu dizinin dergi alımını yalnızca hakemli dergi olması koşulu ile sınırlı tutmasıdır. Bu dizindeki "enfeksiyon-mikrobiyoloji ve ilgili dergi" toplamı 11'dir (% 6). Bu dergiler şunlardır:

1. Antibiyotik ve Kemoterapi (ANKEM) Dergisi
2. Hastane İnfeksiyonları
3. İnfeksiyon Dergisi
4. İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Dergisi (FLORA)
5. KLİMİK Dergisi
6. Mikrobiyoloji Bülteni
7. Tüberküloz ve Toraks
8. Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti Dergisi
9. Türkderm Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi
10. Türkiye Klinikleri Mikrobiyoloji-Enfeksiyon
11. Türkiye Parazitoloji Dergisi

Bunlar arasında halen yayınlanmakta olanlardan Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti Dergisi 2004 yılında cilt 34, ANKEM Dergisi 2004 yılında cilt 18, İnfeksiyon Dergisi 2004 yılında cilt 17, Mikrobiyoloji Bülteni 2004 yılında cilt 38, Klimik

Tablo 4: Türk Medline'da hit sayısına göre enfeksiyon dergilerinin sıralandırılması.

Sıra-1	Sıra-2	Aldığı hit	Makale sayısı	Dergi
1	1	2132	1332	İnfeksiyon Dergisi
2	4	1649	1133	Türkiye Parazitoloji Dergisi
3	7	1216	648	Tüberküloz ve Toraks
4	14	986	465	Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti Dergisi
5	23	714	548	Mikrobiyoloji Bülteni
6	28	583	348	KLİMİK Dergisi
7	29	582	230	İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Dergisi (FLORA)
8	84	220	45	Türkiye Klinikleri Mikrobiyoloji-Enfeksiyon
9	94	198	65	Antibiyotik ve Kemoterapi (ANKEM) Dergisi
10	95	197	79	Hastane İnfeksiyonları

Sıra-1: İnfeksiyon dergileri içerisinde sıralamadaki yeri, Sıra-2: Veritabanındaki 176 dergi içerisinde sıralamadaki yeri

Tablo 5: Türk Medline'da makale başına düşen hit sayısına göre enfeksiyon dergilerinin sıralandırılması.

Sıra	Hit/ Makale oranı	Aldığı hit	Makale sayısı	Dergi
1	4.899	220	45	Türkiye Klinikleri Mikrobiyoloji-Enfeksiyon
2	3.046	198	65	Antibiyotik ve Kemoterapi (ANKEM) Dergisi
3	2.530	582	230	İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Dergisi (FLORA)
4	2.494	197	79	Hastane İnfeksiyonları
5	2.120	986	465	Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti Dergisi
6	1.877	1216	648	Tüberküloz ve Toraks
7	1.675	583	348	KLİMİK Dergisi
8	1.601	2132	1332	İnfeksiyon Dergisi
9	1.455	1649	1133	Türkiye Parazitoloji Dergisi
10	1.303	714	548	Mikrobiyoloji Bülteni

Hit/makale: hit sayısının makale sayısına oranı

Dergisi 2004 yılında cilt 17, Flora Dergisi ise 2004 yılında cilt 9'a gelmiştir. Ayrıca yine konu ile ilgili olan ama başlığında enfeksiyon veya mikrobiyoloji geçmeyen Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi ilk defa 1938 yılında yayınlanmıştır. Dergi yılda 3 kez Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi tarafından çıkartılmaktadır.

Bu dizinde impakt faktör hesabı yapılmaya da, internetin getirdiği olanaklarla, dergilerdeki yazıların okunulurluğunu hesaplamak olanaklıdır. Bu da her bir makaleye yapılan istem, yani her bir makalenin kaç kere okunduğunun dolaylı göstergesi olan hit sayısı ile yapılabilir. Bu açıdan dergiler incelenirse tablo 4 ve 5 fikir verebilir. Tablo 4'de dergilerin veritabanındaki makale sayısı gözetilmeksizin aldığı hit sayısına göre okunma sıklığı gösterilmiştir. Tablo 4'deki sıralama makale sayısına göre yapılmıştır, ancak derginin okunulurluğunu gösteren en önemli kriter olan makale başına isteme (hit/makale) bakılırsa sıranın başında Türkiye Klinikleri Mikrobiyoloji-Enfeksiyon yer almakta, bunu ANKEM dergisi izlemektedir (Tablo 5). Ancak bu iki derginin de makale sayıları 45 ve 65 olmak üzere sınırlıdır. Makale sayısı 200 üzerinde olan dergileri ele alırsak ilk sırayı Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Dergisi (FLORA) almakta, bunu da Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti Dergisi izlemektedir.

KAYNAKLAR

1. Arlington National Cemetery Website: John Shaw Billings, Lieutenant Colonel, United States Army. <http://www.arlingtoncemetery.net/jsbillings.htm>
2. House J: Epidemic erysipelas, Buffalo Med J 1845;1(7):154-5.
3. Kayar R: Cumhuriyet dönemi (1928-1994) tıp dergilerimizin kısaltılmış isim indeksi ve analizi, SSK Tepecik Hast Derg 1994;4(1-2-3):67-77.
4. Kişisel görüşme: Prof.Dr. Hakan Leblebicioğlu.
5. Kozak N: Sağlık bilimleri alanında Türkiye'de yayınlanmakta olan dergilerde hakem denetimi ile ilgili uygulamalar üzerine bir değerlendirme, Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık Ulusal Sempozyumu (Editör: Doç. Dr. Orhan Yılmaz), s.181-201, TÜBİTAK-ULAKBİM, Ankara (2003).
6. National Library of Medicine: PubMed. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez>
7. National Library of Medicine: PubMed Central. <http://www.pubmedcentral.nih.gov/>
8. Scientific Citation Index: www.isinet.com
9. The Impact Factor: Institute For Scientific Information. www.isinet.com
10. Türk Medline: www.medline.pleksus.com.tr
11. Ulusal akademik ağ ve bilgi dizini. Türk Tıp Dizini. www.ulakbim.gov.tr/servisler/uvvt/tip/

